

บทบาทของนันทนาการการท่องเที่ยวในการพัฒนาประเทศ
The Role of Tourism Recreation in Country Development

ดร.ทวีศักดิ์ สว่างเมฆ*
Dr.Taweesak Sawangmek

บทคัดย่อ

นันทนาการการท่องเที่ยว (Tourism Recreation) เป็นการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในเวลาว่างโดยการเดินทางท่องเที่ยว ทำให้เกิดความผ่อนคลาย สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ และการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ นันทนาการการท่องเที่ยวเป็นพื้นฐานปัจจัยหนึ่งในการเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็งโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ บทความนี้เรื่องนี้ มุ่งเสนอบทบาทของนันทนาการการท่องเที่ยวในการพัฒนาประเทศการนำเสนอเริ่มต้นด้วย การอธิบายความหมายและประเภทของนันทนาการนันทนาการการท่องเที่ยว : ความหมายและความสำคัญและแนวโน้มนันทนาการการท่องเที่ยวของโลกและประเทศไทย นันทนาการการท่องเที่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) นันทนาการการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจและการนำเสนอแนวทางการพัฒนานันทนาการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาประเทศ

คำสำคัญ : นันทนาการ/ บทบาทของนันทนาการ / นันทนาการการท่องเที่ยว

ABSTRACT

Tourism recreation is the participation in recreation activity during leisure time through travelling. It can make your life become more joyful mentally, physically and emotionally, and by extension, it could fulfill new experiences into your life. Tourism recreation is one of the fundamental building blocks of a strong society which emphasizes on developing human, society and economy of the country. This article discusses the role of tourism recreation in the development of countries. This article begins by defining recreation and types of recreation. It then continues by examining the meaning and the importance of tourism recreation, recreational tourism trends of the world and Thailand, tourism recreation and the participation in ASEAN Economic Community: AEC, tourism recreation and the improvement of the economy. The article concludes by discussing some guidelines for establishing tourism recreation programs that positively influence the development of the country.

Keywords : Recreation / Roles of recreation / Tourism recreation

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคมให้มีคุณภาพ

สถานการณ์และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงของสังคมและระบบเศรษฐกิจของประเทศ นันทนาการในยุคปัจจุบันได้รับอิทธิพลของกระแสทุนนิยมทำให้ผู้คนแสวงหาความสุขจากวัตถุมากขึ้น ก่อให้เกิดการแก่งแย่งชิงดีทั้งด้านอาชีพการงาน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง มีการแย่งชิงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด มีการแข่งขันสูง ประกอบกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบันถูกทำลายอย่างต่อเนื่อง สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลทำให้เกิดความเครียด เกิดโรคร้ายไข้เจ็บและก่อให้เกิดปัญหาสังคมรุนแรงมากขึ้น ซึ่งคุณภาพชีวิตของบุคคลเกิดจากการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งประกอบด้วย สุขทั้งทางกาย และทางจิต ดังคำกล่าวของจอห์น ล็อก (John Locke, 1693, p.83) ที่ว่า จิตใจที่สดใสย่อมอยู่ในร่างกายที่สมบูรณ์ (A sound mind in a sound body) ดังนั้น การรักษาสมดุลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจึงเป็นสิ่งจำเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยนันทนาการจะช่วยรักษาสมดุลทำให้บุคคลสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ โดยเฉพาะกิจกรรมนันทนาการที่เกิดจากการท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวเป็นการเปิดโลกทัศน์ การได้รับประสบการณ์ใหม่ๆ จากสถานที่ใหม่ๆ การเปลี่ยนบรรยากาศ การท่องเที่ยวทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิต ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ

ปัจจุบันประเทศไทย ได้มีการจัดทำแผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ จำนวน 2 ฉบับ ซึ่งแผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2555-2559) ได้มุ่งเน้นให้นันทนาการเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพของคนโดยพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายจิตใจและจิตวิญญาณทำให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ นอกจากนี้ นันทนาการยังสร้างสัมพันธภาพของคนในสังคมมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชนให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาชนบทและเมือง ซึ่งผลพลอยได้จากการดำเนินการนันทนาการอย่างมีประสิทธิภาพจะเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก โดยการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการทางด้านนันทนาการที่มีการพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในแต่ละกลุ่มเป้าหมายทั้งคนในประเทศและต่างชาติ

การจัดกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนันทนาการ การท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย การผลิตสินค้าและบริการ ได้แก่ ของที่ระลึก การเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ซึ่งหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ที่ทำหน้าที่ดูแลและสนับสนุนกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา หน่วยงานท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ บริษัททัวร์ สายการบินเอกชน โรงแรมที่พัก ซึ่งจะต้องเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารหน่วยงานพร้อมกับยกระดับขีดความสามารถ โดยปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพคนอุปกรณ์สถานที่เทคโนโลยีและการบริหารจัดการที่ดีเพื่อยกระดับนันทนาการการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานสูงขึ้น และพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการนันทนาการเพื่อการพาณิชย์ให้สามารถแข่งขันได้ในระดับนานาชาติ อีกทั้งการรองรับการร่วมมือของประชาคมอาเซียนด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ส่งเสริมประชาชนให้ประกอบกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว เพื่อแลกเปลี่ยนการเดินทางการท่องเที่ยว การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ เพื่อ

แลกเปลี่ยนประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อนันทนาการทางด้านประเพณี ศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

ความหมายและประเภทของนันทนาการ

ในปัจจุบันมีการค่านันทนาการและสันทนาการปะปนกันมากตามหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในสถานศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า คำว่าสันทนาการมีการบัญญัติใช้มาเมื่อปี พ.ศ. 2507 โดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสันทนาการเกิดจากการผสมคำ 2 คำ คือ สนทน และอาการ ซึ่งคำว่า สนทน หมายถึง เกวียน, รถ, รถศึก และคำว่า อาการ = การแสดงออก เมื่อนำมารวมกันทำให้สื่อความหมายยังไม่ตรงนักจึงทำให้มีการใช้คำว่า “นันทนาการ” เป็นคำใหม่ที่บัญญัติขึ้นใช้แทนคำว่า “สันทนาการ” สำหรับคำภาษาอังกฤษคือ "Recreation" ซึ่งมาจากคำ "Create" แปลว่าสร้างขึ้นหรือทำขึ้นเติมคำ "Re" เป็น "Recreate" แปลว่าสร้างขึ้นมาใหม่หรือทำขึ้นใหม่เมื่อเป็น "Recreation" ก็ให้ความหมายว่า “การสร้างขึ้นมาใหม่” ซึ่งหมายความว่า คนเราเมื่อประกอบภารกิจประจำวันก็จะเกิดความเครียด ความอ่อนเพลียเหนื่อยง่าย เมื่อยล้า ทั้งร่างกายและจิตใจ ก็จะต้องหาสิ่งที่ทำให้ความเครียด เหนื่อยง่าย อ่อนเพลียหายไปกลับมีพลังคืนสภาพปกติ ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของนันทนาการ ไว้ดังนี้

บัทเลอร์ (D. Butler, 1959, p.15) ได้ให้ความหมายไว้ว่า นันทนาการ คือ ประสบการณ์หรือกิจกรรมใดๆ ซึ่งบุคคลเข้าร่วมโครงการเลือกสรรแล้วจะทำความสนุกสนาน และพึงพอใจมาสู่ตัวบุคคล

นุเมเยอร์ (Neumeyer, 1958, p.17) ได้กล่าวว่านันทนาการคือกิจกรรมใดๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลหาความสนุกในระหว่างเวลาว่างโดยเสรีและได้รับความสุขจากการกระทำนั้นๆ

แนช (Nash, 1965, pp. 1-2) ได้อธิบายว่านันทนาการหมายถึงการใช้เวลาว่างเพื่อประโยชน์คุณค่าในทางที่ต่างจากการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งสำหรับเด็กจะเรียกกิจกรรมนั้นว่า “การเล่น” ส่วนคนรุ่นหนุ่มสาวและผู้ใหญ่แล้ว จะเรียกว่า “นันทนาการ”

ไบรท์บิลล์และเมเยอร์ (Brightbill & Meyer, 1972, pp. 50-61) กล่าวไว้ในหนังสือนันทนาการ (Recreation) ว่า “นันทนาการ” หมายถึงกิจกรรมที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจในเวลาว่าง โดยมีความพึงพอใจ หรือสุขใจเป็นเครื่องจูงใจเนื่องจากกิจกรรมนั้นๆ โดยตรง

พระพงศ์ บุญศิริ (2542, หน้า 30) ให้ความหมายว่า กิจกรรมที่บุคคลเข้าร่วมด้วยความสมัครใจในเวลาว่างโดยมีความพอใจ สมัครใจ ไม่มีการบังคับและได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเข้าร่วมกิจกรรม

ชูชีพ เยาวพัฒน์ (2543, หน้า 8) กล่าวว่า นันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบในลักษณะเดียวกับการเล่น จะแตกต่างในเรื่องของรูปแบบของนันทนาการ และมีบางสิ่งบางอย่างที่นอกเหนือจากการเล่น โดยเน้นในเรื่องการศึกษาความซาบซึ้งในการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ หรือมุ่งเน้นการพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ ให้กระทำแต่ในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะไข่มั่นสมอง หรือใช้กำลังกายประกอบสัมมาอาชีพก็ตาม

สมบัติ กาญจนกิจ (2535, หน้า 13) ได้ขยายความหมายของนันทนาการ ไว้ดังนี้

1. นันทนาการ หมายถึง การทำให้สดชื่น เสริมสร้างพลังขึ้นมาใหม่ หลังจากการใช้พลัง แล้วก่อให้เกิดความเหนื่อยเมื่อยล้า ทางร่างกาย ทางสมอง และจิตใจ กิจกรรมที่คนเข้าร่วมในช่วงเวลาว่าง และช่วยขจัด หรือผ่อนคลายความเมื่อยล้าทางร่างกาย และจิตใจ

2. นันทนาการ หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลเข้าร่วมในช่วงเวลาว่างโดยไม่มีการบังคับ หรือเข้าร่วมโดยการสมัครใจ แล้วผลก่อให้เกิดการพัฒนาอารมณ์สุข รวมทั้งความสุขสนุกสนานหรือความสุขสงบ และกิจกรรมนั้นต้องเป็นกิจกรรมที่สังคมยอมรับและเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลาย

3. นันทนาการ หมายถึง กระบวนการ หรือประสบการณ์ความสุขที่บุคคลได้รับโดยอาศัยกิจกรรมนันทนาการในช่วงเวลาว่างเป็นสื่อ ก่อให้เกิดการพัฒนาการ หรือการเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของบุคคล

4. นันทนาการ หมายถึง สถาบันทางสังคม หรือแหล่งศูนย์กลางทางสังคมเพื่อให้บุคคลเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการแล้วก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านอารมณ์ และพัฒนาเจริญงอกงามทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่านันทนาการ หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่กระทำด้วยความสมัครใจ ในยามว่างจากภารกิจงานประจำ มีความพึงพอใจ โดยกิจกรรมนั้นไม่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และกฎหมายบ้านเมือง ทำให้เกิดความสุขสนุกสนาน เพลิดเพลิน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ

สำหรับประเภทของนันทนาการสามารถแบ่งออกได้เป็น 11 ประเภท ได้แก่ 1. ศิลปหัตถกรรม เช่น การเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก 2. เกมและกีฬา เช่น เกมกลุ่มสัมพันธ์ กีฬาในร่ม กีฬากลางแจ้ง 3. การเต้นรำ เช่น รำไทย เต้นลีลาศ 4. การละคร เช่น ละครพื้นบ้าน ละครโทรทัศน์ 5. งานอดิเรก เช่น งานเก็บสะสม งานทำประดิษฐ์ 6. การดนตรีและร้องเพลง เช่น การเล่นดนตรี การร้องเพลง 7. กิจกรรมกลางแจ้ง/นอกเมือง เช่น การท่องเที่ยว สวนสาธารณะ 8. วรรณกรรม (อ่านเขียนพูด) เช่น การอ่านวรรณกรรม การไต่เวที 9. กิจกรรมทางสังคม เช่น การประชุมเลี้ยงสังสรรค์ งานเลี้ยง 10. กิจกรรมพิเศษตามเทศกาลต่างๆ เช่น งานปีใหม่ ลอยกระทง และ 11. การบริการอาสาสมัคร เช่น กิจกรรมพัฒนาชุมชน พัฒนาโรงเรียน (แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2555-2559), หน้า 22)

นันทนาการการท่องเที่ยว : ความหมายและความสำคัญ

นันทนาการเป็นกิจกรรมที่คนเราสามารถเข้าร่วมได้หลายประเภท ทั้งประเภทที่อยู่ในร่ม (Indoor Recreation) และประเภทที่อยู่กลางแจ้ง (Outdoor Recreation) โดยเฉพาะกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งจะมีความนิยมมากในประเทศที่มีสภาพภูมิอากาศหนาวเย็น ในช่วงหน้าร้อนของประเทศในแถบยุโรป อเมริกา และแถบเอเชียบางประเทศ กิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งจึงมีความสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่อาศัยช่วงเวลานี้ การออกมาทำกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียด ทำกิจกรรมครอบครัว การออกกำลังกายและการเดินทางท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเลือกกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมในการเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่ๆ ทำให้เกิดความผ่อนคลาย สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับลอสันและบอด โบว์ (Lawson & Baud-Bovy, 1977, p.10) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวว่าเป็นการนันทนาการ (Recreation) รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง (Leisure time) ที่มีการเดินทาง (Travel) เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่ง ที่มีกฎหมายถึงที่อยู่อาศัย ไปยังอีกที่หนึ่งที่ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับสมบัติ กาญจนกิจ (2535, หน้า 15) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวทัศนศึกษา เป็นกิจกรรมนันทนาการที่สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สร้างความประทับใจ มีความซาบซึ้งในธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชน และสังคมในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป การท่องเที่ยวส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย จิตใจอารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งบุคลิกภาพ การได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งนันทนาการนอกห้องเรียน เป็นการศึกษาธรรมชาติของชุมชนที่แท้จริง นอกจากนี้

การท่องเที่ยวทัศนศึกษา ยังเป็นการช่วยพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจช่วยกระจายรายได้ถึงสู่ชนบท และเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนมนุษย์ที่มีต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมได้อย่างแน่นแฟ้น

ดังนั้นผู้เขียนบทความ จึงขอเสนอคำว่า นันทนาการการท่องเที่ยว (Tourism Recreation) เพื่อสื่อความหมายของการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการในเวลาว่างโดยการเดินทางท่องเที่ยว โดยให้ความหมายของนันทนาการการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ นันทนาการการท่องเที่ยว (Tourism Recreation) หมายถึง กิจกรรมนันทนาการที่ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่กระทำด้วยความสมัครใจในยามว่างจากภารกิจงานประจำ ซึ่งผู้เข้าร่วมกิจกรรม และมีความพึงพอใจ ทำให้เกิดประสบการณ์ใหม่ๆ ทำให้เกิดความผ่อนคลาย สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและจิตใจโดยความสำคัญของนันทนาการการท่องเที่ยวมีดังนี้คือ

ความสำคัญของนันทนาการการท่องเที่ยว

นันทนาการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับคำว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ซึ่งประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจสนับสนุนต่างๆ การซื้อบริการของนักท่องเที่ยวเป็นการใช้สินค้าและบริการต่างๆ ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะช่วยให้เกิดงานอาชีพอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนคลายความตึงเครียด พร้อมกับการได้รับความรู้ ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่ผิดแผกแตกต่างออกไปอีก อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว (ฉันท วรรณถนอม, 2552, หน้า 101) ซึ่งสรุปความสำคัญของนันทนาการการท่องเที่ยวที่มีต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีดังต่อไปนี้

ด้านเศรษฐกิจ การเดินทางท่องเที่ยวโดยเฉพาะเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติ จะเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศธุรกิจด้านการบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้แก่ ธุรกิจการคมนาคมขนส่งทั้งทางบก ทางเรือ ทางอากาศ ธุรกิจที่พัก ได้แก่ โรงแรม รีสอร์ท บ้านพัก เกสต์เฮาส์ ธุรกิจร้านอาหารและภัตตาคารเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ การมีอาหารประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละประเทศ ธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เป็นธุรกิจการบริการที่มีความสำคัญในการบริการนักท่องเที่ยว การดูแลเอาใจใส่ทำให้เกิดความประทับใจ และเป็นการนำเสนอสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวและข้อมูลของแต่ละประเทศ อีกทั้งการช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงานของคนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว เป็นการช่วยให้เกิดการกระจายรายได้จากนักท่องเที่ยว ไปสู่ชาวบ้าน และชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำอาชีพบริการต่างๆ และช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตทางเศรษฐกิจ สินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ของที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ตามสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ อาชีพการบริการ ได้แก่ สปา นวดแผนไทย ตลอดจนธุรกิจด้านการบริการ

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ในทุกๆ สังคม จะมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะช้าหรือเร็วก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยจากทั้งภายนอกและภายในมาเป็นตัวกระตุ้น จะพัฒนาไปในทางที่ดีหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยทั้งสองนั้น นันทนาการการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ต่อครอบครัว สภาพสังคมปัจจุบันทำให้สมาชิกในครอบครัวขาดโอกาสและบรรยากาศที่จะได้อยู่พร้อมหน้าพร้อมตา หรือมีความสัมพันธ์กันแน่นแฟ้นเหมือนสมัยก่อน การใช้กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเป็นสื่อในการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ๆ ให้กับคนในครอบครัว การมีเวลาได้อยู่ร่วมกัน พูดคุยแลกเปลี่ยน เกิดการปฏิสัมพันธ์กันทำให้ครอบครัวเกิดความอบอุ่น ทำให้ลดปัญหาครอบครัว ห่างไกลยาเสพติด ส่วนในด้านวัฒนธรรม กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม

การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างคนในประเทศและต่างประเทศ การได้เรียนรู้ ประสบการณ์ของคนในท้องถิ่นที่ต่างวัฒนธรรม จะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจบริบทของคนในท้องถิ่น วัฒนธรรมประเพณีที่เกิดการส่งสมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การรักษาและสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนที่ควรค่าอนุรักษ์ให้คงอยู่ให้ลูกหลานต่อไป อีกทั้งยังเป็นการนำเสนอจุดเด่น ความน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน ให้ได้รับความประทับใจและความทรงจำที่ดี อันเกิดจากการนำเสนอวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ นันทนาการการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับภาคธุรกิจหลายฝ่าย องค์กร หน่วยงาน และบุคคล ความต้องการของคนที่หลากหลาย ผลของการท่องเที่ยวอาจไม่ได้ส่งผลต่อการทำให้วัฒนธรรมของท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงอย่างทันทีทันใด แต่อาจค่อยๆ ซึมซับอย่างช้าๆ ธุรกิจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภาคต่างๆ ที่มีความอ่อนแอต่อความรับผิดชอบในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้นๆ จึงควรตระหนัก หมั่นสังเกตติดตาม ช่วยกันรักษาวัฒนธรรมที่ดีงาม และการรับวัฒนธรรมภายนอกที่แตกต่างจากของตนมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแต่ต้องไม่ลืมคุณค่าวัฒนธรรมเดิมของตนด้วย

ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นันทนาการการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ เมื่อมีกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการมีการช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า แต่อย่างไรก็ตามหากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวก็จะส่งผลต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเช่นเดียวกัน เช่น การตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกป่าเพื่อสร้างรีสอร์ท โรงแรม ปัญหาขยะที่เกิดจากกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว

แนวโน้มนันทนาการการท่องเที่ยวของโลก

นันทนาการการท่องเที่ยวส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีการขยายตัวสูง มีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ทั้งนี้การบริหารจัดการทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ และเกิดการเติบโตอย่างมีคุณภาพ ยั่งยืน สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลกได้ การเร่งรัดและสร้างศักยภาพในการหารายได้จากการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศให้มีความพร้อมทั้งด้านคุณภาพการแข่งขัน เกิดการสร้างรายได้ และการกระจายรายได้ควบคู่ไปกับการพัฒนาที่ยั่งยืน จนเกิดความพร้อมในการแข่งขันด้านนันทนาการการท่องเที่ยวของโลก ทั้งนี้เมื่อพิจารณาโครงสร้างการตลาดและแนวโน้มการท่องเที่ยวโลก พบว่า มีการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยว องค์การการท่องเที่ยวโลก ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : UNWTO) ได้พยากรณ์ว่าเมื่อถึงปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,600 ล้านคน ภูมิภาคที่มีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมคือ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกและแปซิฟิก และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างการตลาด กลุ่มประเทศ BRIC (บราซิล รัสเซีย อินเดีย และจีน) มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีศักยภาพในการส่งออกนักท่องเที่ยวในอนาคต มีการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวสูงขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรโลก นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะใช้ข้อมูลท่องเที่ยวผ่านอินเทอร์เน็ตเพื่อทำการสืบค้นและเปรียบเทียบราคามากขึ้น

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคปรับเปลี่ยนไปตามสภาพเศรษฐกิจ ผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวอย่างระมัดระวัง นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางท่องเที่ยวระยะใกล้ โดยอาจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศหรือภายในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) เช่น การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย (Adventure Tourism) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (Spiritual Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) เป็นต้น กระแสของความสนใจและใส่ใจในสุขภาพ และการออกกำลังกาย ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism) และการท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism) มีแนวโน้มได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว และกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม กำลังได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว และมีแนวโน้มมากขึ้น

แนวโน้มนันทนาการการท่องเที่ยวของประเทศไทย

นันทนาการการท่องเที่ยวของประเทศไทย จากสถานการณ์นักท่องเที่ยว ปี 2557 จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติตลอดปี 2557 หดตัวร้อยละ 6.6 แต่รายได้หดตัวเพียงร้อยละ 5.8 ถึงแม้จะมีปัญหาการเมืองภายในประเทศ ส่วนคนไทยเดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศในปี 2557 ขยายตัวร้อยละ 0.8 และมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นร้อยละ 17.2 ก่อให้เกิดรายจ่ายด้านท่องเที่ยว 1.17 แสนล้านบาท ขยายตัวร้อยละ 17.2 จากปีที่ผ่านมา (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557, ม.ป.ป.) กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ร่วมกันหน่วยงานและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและกระตุ้นการท่องเที่ยวในช่วงไตรมาสที่ 4 ซึ่งเป็นฤดูกาลท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งสามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวขยายตัวเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความคุ้มค่าในการเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั่วโลกและการมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมากมายหลายแห่งเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ทว่าในปัจจุบันกลับต้องเผชิญกับบททดสอบที่มีความยากลำบากในด้านความสามารถในการแข่งขัน อันเนื่องมาจากความไม่มั่นคงในสถานการณ์ต่างๆ นั่นเอง

จุดเน้นของนันทนาการการท่องเที่ยวที่ถูกและคุ้มค่ากว่าเที่ยวประเทศเพื่อนบ้าน ประกอบกับความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวในไทยที่นักท่องเที่ยวเต็มใจจ่าย สำหรับค่าที่พักมากกว่าเกือบเท่าตัวเทียบกับการเที่ยวที่อื่น (Thailand Premium) ทำให้การท่องเที่ยวไทยแข็งแกร่งและฟื้นตัวกลับมาได้เสมอ ซึ่งคาดว่าจะการท่องเที่ยวไทย จะสามารถฟื้นตัวและเติบโตได้ประมาณ 8-10% ขึ้นเรื่อยๆ และมีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติมากเป็นประวัติการณ์ถึงราว 15 ล้านคน แต่หากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบทางการเมืองที่รุนแรงขึ้น จะทำให้การท่องเที่ยวไทยฟื้นตัวน้อยกว่าที่คาด ขึ้นอยู่กับระดับความรุนแรงและความยืดหยุ่นของเหตุการณ์ (สมาคมการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว, 2555, ม.ป.ป.)

สถานการณ์ที่สำคัญต่อแนวโน้มนันทนาการการท่องเที่ยว

1. ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาวิกฤตและความเสี่ยงด้านการท่องเที่ยว จากสถานการณ์ทางการเมืองยังคงส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว
2. จำนวนนักท่องเที่ยว รายได้ ค่าใช้จ่าย และวันพักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา
3. นักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและยุโรปเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวหลักของไทย
4. นักท่องเที่ยวไทยมีแนวโน้มเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น
5. กลุ่มธุรกิจโรงแรมและภัตตาคารมีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย และมีส่วนสร้างมูลค่าให้ธุรกิจอื่นๆ

6. ระบบโลจิสติกส์และการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านปัญหาด้านกฎระเบียบที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่ไม่เอื้อต่อการท่องเที่ยวในบางเส้นทางตลอดจนปัญหาการขาดศักยภาพของผู้ประกอบการไทย

7. การท่องเที่ยวไทยมีแนวโน้มได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศโลก ความเสี่ยงเกิดจากปัจจัยต่างๆ เช่น น้ำท่วมฉับพลัน น้ำท่วมซ้ำ การกัดเซาะ ไฟป่า ระบบนิเวศ และโรคระบาด เป็นต้น

8. ประเทศไทยยังคงมีจุดอ่อนในด้านความปลอดภัย กฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย และนโยบายรัฐบาล

9. มีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้น

ดังนั้น การรับมือกับสถานการณ์ของนักท่องเที่ยวของประเทศไทย จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชน จะต้องให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการสร้างความสะดวกสบายในทางการเมืองของประเทศให้เข้าสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับนักลงทุน นักท่องเที่ยว การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เน้นจุดเด่นทางวัฒนธรรมและแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยการเปิดตลาดการท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในต่างประเทศ การส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในประเทศ ให้เดินทางท่องเที่ยวในประเทศ พื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติให้มีความสมบูรณ์และสวยงาม และเพิ่มความน่าสนใจของแหล่งท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นใหม่

นันทนาการการท่องเที่ยวกับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

ในปี 2558 นี้ ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ภาครัฐและภาคธุรกิจทุกแขนง ต้องตื่นตัว และเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียนด้วยกันให้มากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโลกกว้าง และเป็นจุดเริ่มต้นการเตรียมความพร้อมก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในอนาคต การเปิดเสรีบริการด้านนันทนาการการท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่รวมธุรกิจท่องเที่ยวและบริการที่เกี่ยวข้องภายใต้กรอบอาเซียนแต่ขณะเดียวกันก็ทำให้มีความเป็นไปได้สูงว่าแนวโน้มการแข่งขันในอนาคตจะยิ่งทวีความเข้มข้นเพิ่มมากขึ้นอย่างแน่นอน การเปิดโอกาสให้ชาวต่างชาติเข้ามาลงทุนในเมืองไทยด้วยการถือครองสัดส่วนการถือหุ้นที่เพิ่มมากขึ้น จากคู่แข่งทั้งรายเดิมและรายใหม่ที่ต้องการเข้าสู่ตลาดเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งในตลาดการให้บริการด้านการท่องเที่ยวที่คาดว่าจะมีขนาดใหญ่ขึ้นตามแนวโน้มมูลค่าเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557, ม.ป.ป.)

จำนวนนักท่องเที่ยวจากประเทศอาเซียน (ASEAN) ที่ให้ความนิยมมาท่องเที่ยวในประเทศไทยมากที่สุด คือ มาเลเซีย ลาว และ สิงคโปร์ ตามลำดับ และเห็นได้ชัดว่าจำนวนนักท่องเที่ยวของทุกประเทศที่เข้ามาท่องเที่ยวในปี 2554 มีจำนวนเพิ่มขึ้นจากปี 2553 ทุกประเทศ สำหรับสถานการณ์ตลาดภายในประเทศนั้นภาคบริการด้านนันทนาการการท่องเที่ยวของไทยนับว่ามีศักยภาพค่อนข้างสูงทั้งในส่วนของความพร้อมในการให้บริการแก่ชาวต่างชาติ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ สูง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2557, ม.ป.ป.) ซึ่งการเปิดเสรีภาคการท่องเที่ยวน่าจะช่วยสนับสนุนให้ธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีรายได้เพิ่มขึ้นจากจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่คาดว่าจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น เพื่อเข้ามาใช้บริการโดยเฉพาะด้านโรงแรมที่พักซึ่งเป็นเครือข่ายของบรรดานักลงทุนต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในไทย อันจะก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นตามมา ผู้ประกอบการไทยควรเร่งปรับตัวโดยใช้ประโยชน์จากการเป็นอาเซียนเพื่อเพิ่มส่วนแบ่งตลาด รวมทั้งการปรับกลยุทธ์ทางธุรกิจโดยอาศัยจุดแข็งของภาคการท่องเที่ยวของไทยโดยเฉพาะการเป็นที่ยอมรับในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่งดงาม ความมีอัญมณียาไมตรีที่ดีของคนไทย การมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์และรสชาติอาหารที่ได้รับความนิยม

นิยมอย่างกว้างขวาง ธุรกิจจำหน่ายสินค้าของที่ระลึก รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น ระบบการชำระเงินที่ควรเพิ่มความสะดวกเรื่องการชำระเงินผ่านบัตรเครดิต บัตรเงินสดมากขึ้นขณะเดียวกันควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ให้ข้อมูลสนับสนุนการท่องเที่ยวมากขึ้น มีการพัฒนาด้านแอปพลิเคชัน รวมทั้งเว็บไซต์ เพื่อให้ข้อมูลนักท่องเที่ยว อำนวยความสะดวกการจอง รวมทั้งใช้ช่องทางนี้ให้นักท่องเที่ยวได้แบ่งปันประสบการณ์ท่องเที่ยว (ณิชาพันธ์ เอี่ยมเพชร, 2556, หน้า 2)

การเร่งปรับตัวของภาครัฐและภาคเอกชน ที่สนับสนุนธุรกิจ และการบริการทางด้านนันทนาการการท่องเที่ยว การพัฒนากำลังคน โดยเฉพาะทางด้านภาษา การสื่อสาร ซึ่งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างกัน นอกเหนือจากภาษาประจำชาติของแต่ละประเทศ ซึ่งนโยบายทางการศึกษาของประเทศจะต้องเร่งปรับตัว ทั้งทางด้านหลักสูตรการเรียนการสอนของทุกระดับ การพัฒนาครูอาจารย์ทางด้านภาษาอังกฤษ ตลอดจนการส่งเสริมภาษาของประเทศอาเซียน เช่น ภาษามลายู ซึ่งเป็นภาษาที่มีประชากรของประเทศในกลุ่มอาเซียนใช้มากที่สุด โดยประเทศที่ใช้ภาษามลายู ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน

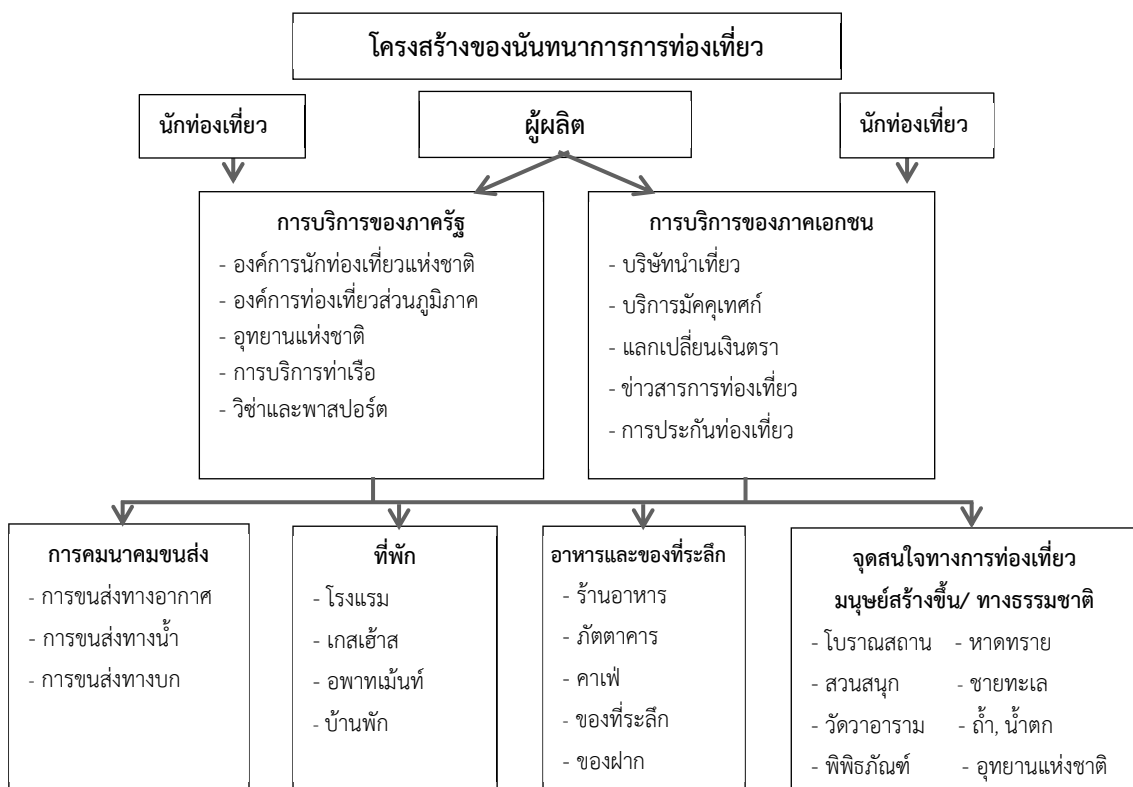
นันทนาการการท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ปัจจุบันกิจการและโปรแกรมนันทนาการได้รับความสนใจในชุมชนและสังคมของทุกประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเวลาว่างและเวลาอิสระของชุมชนมีมากขึ้นและถือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยปกติองค์กรภาครัฐมีหน้าที่ที่จะต้องจัดแหล่งนันทนาการต่างๆ เพื่อเป็นสวัสดิการทางสังคมให้แก่ประชาชน แต่การจัดแหล่งนันทนาการและกิจกรรมนันทนาการนั้นต้องใช้งบประมาณ ใช้งบกลาง บุคลากรในการดำเนินการจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก แต่เนื่องจากมีขีดจำกัดในการให้บริการ ผู้ดำเนินงานด้านเอกชน บริษัทธุรกิจ จึงเข้ามามีบทบาทในการจัดกิจกรรมนันทนาการและแหล่งนันทนาการในรูปแบบต่างๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตามความพึงพอใจ ดังนั้นธุรกิจด้านนันทนาการจึงมีรูปแบบที่หลากหลายและเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมสูง เช่น การจัดคันทรี่คลับ สโมสรกีฬา ชมรม หรือกลุ่มที่มีความสนใจในด้านเดียวกัน เป็นต้น (สมบัติ กาญจนกิจ, 2544, หน้า 58)

การสร้างธุรกิจขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ โดยมีผู้ประกอบการทั้งรัฐบาลและเอกชนเป็นผู้ดำเนินงาน ส่วนที่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น การจัดกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวภายในประเทศ การจัดการการขนส่งและคมนาคม การกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวด้วยประเพณี วัฒนธรรม และเทศกาลต่างๆ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เป็นต้น ส่วนที่เป็นของหน่วยงานเอกชนจะเป็นในด้านของที่พักร้านอาหาร รีสอร์ท โปรแกรมท่องเที่ยว การเดินทาง เช่น โปรแกรมขนส่งทางอากาศของแต่ละบริษัท เป็นต้น สโมสรทางด้านกีฬา เช่น กอล์ฟ โบว์ลิ่ง วัยน้ำ เป็นต้น

กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจมากที่สุด โดยสามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศมากเป็นอันดับหนึ่งของประเทศคือ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว จากข้อมูลสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท.) (2557, หน้า 4) รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยวตลอดปี 2556 และแนวโน้มการท่องเที่ยวในปี 2557 ว่าในระยะ 11 เดือนแรกของปี 2556 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 21 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างชาติตลอดปี 2556 ประมาณ 26.69 ล้านคนสร้างรายได้ 1.16 ล้านล้านบาทและปี 2557 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวประมาณ 29.92 ล้านคนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.1 สร้างรายได้ถึง 1.35 ล้านล้านบาท อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจบริการ เพราะการบริการคือหัวใจหลักของธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจขายบริการให้กับนักท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ที่สำคัญของธุรกิจท่องเที่ยวได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว ประกอบด้วยสถานที่หรือแหล่งท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หรือ

เกิดขึ้นด้วยการสร้างของมนุษย์ ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้านทรัพยากรการท่องเที่ยว มีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ได้แก่ ทะเล หาดทราย ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ลำคลอง สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้แก่ เมือง โบราณสถาน และโบราณวัตถุ สถานที่ท่องเที่ยวทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ หมู่บ้านและชุมชนต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ และศิลปวัตถุ ที่มีความแตกต่างเฉพาะชุมชนมากมายหลายแห่งทั่วทุกภาคของประเทศ (ชาญโชติ ชมพูนุท, 2549, ม.ป.ป.) ธุรกิจท่องเที่ยวครอบคลุมถึงธุรกิจต่างๆ หลายธุรกิจ ประกอบด้วยธุรกิจด้านการคมนาคม เช่น ธุรกิจการบิน ธุรกิจเดินเรือ ธุรกิจเดินรถ ธุรกิจด้านที่พัก ได้แก่ ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจเกสต์เฮาส์ ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจร้านขายของที่ระลึก ธุรกิจบันเทิงต่างๆ ธุรกิจดังกล่าวเป็นธุรกิจที่ให้บริการลูกค้าทุกกลุ่มไม่ใช่เฉพาะนักท่องเที่ยวเท่านั้น ซึ่งธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวตรงๆ ได้แก่ ธุรกิจบริการนำเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจบริการนำเที่ยว จะต้องนำวัตถุดิบของการท่องเที่ยว ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว และเรื่องราวต่างๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวเหล่านั้น มาผูกเป็นเรื่องราวเพื่อนำเสนอให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ผู้เขียนบทความจึงขอนำเสนอโครงสร้างของนันทนาการการท่องเที่ยว ดังนี้

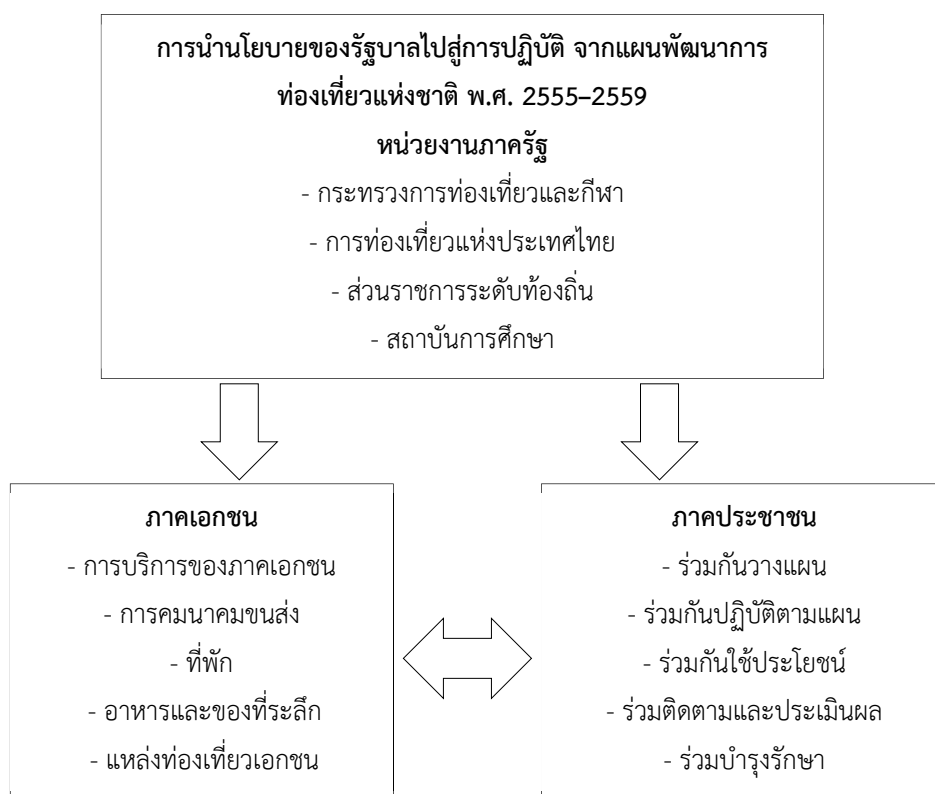
ภาพ 1 แสดงโครงสร้างของนันทนาการการท่องเที่ยว

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น กิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยวสามารถนำมาเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจของประเทศในหลากหลายด้าน ทั้งด้านธุรกิจโรงแรมที่พัก การคมนาคมและขนส่ง การติดต่อเจรจาธุรกิจ ธุรกิจบริการ และในด้านอื่นๆที่ไม่ได้กล่าวถึง จะเห็นได้ว่ากิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว มีความสำคัญต่อพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศ การช่วยกันรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรทางนันทนาการการท่องเที่ยว ทั้งทางธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำตกชายทะเล ชายหาด ฯลฯ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี เช่น

โบราณสถาน วัดวาอาราม จาริตประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทย ให้คงอยู่คู่กับประเทศไทย เพื่อเป็นจุดสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ที่จะมาทำกิจกรรมนันทนาการการท่องเที่ยว มาจับจ่ายใช้สอย เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

แนวทางการพัฒนานันทนาการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาประเทศ

จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ออกเป็น 5 ยุทธศาสตร์ ดังนี้ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว 2) การพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน 3) การพัฒนาสินค้าบริการและปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยว 4) การสร้างความเชื่อมั่นและส่งเสริมการท่องเที่ยว 5) การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาครัฐภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในการพัฒนานันทนาการการท่องเที่ยวควรนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับดังกล่าวมาสู่การปฏิบัติ โดยมีการกำหนดแนวทางการพัฒนา ดังต่อไปนี้

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการนำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ไปสู่การปฏิบัติ

1. หน่วยงานภาครัฐ การนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่การปฏิบัติ การถ่ายทอดแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 ไปสู่การปฏิบัติในระดับต่างๆ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ จัดให้มีกระบวนการสร้างความรู้และการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนให้เข้าใจในเนื้อหาสาระสำคัญของแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ โดยเฉพาะภารกิจและบทบาทของตนที่จะสนับสนุนการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ การเสริมสร้าง

ศักยภาพ เพื่อเตรียมความพร้อมของหน่วยงาน องค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559

1.1 กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งมีสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด เป็น หน่วยงานหลักในการประสาน สร้างความรู้ความเข้าใจ และให้คำแนะนำแก่ส่วนราชการอื่นๆ ในการสนับสนุน เชิงนโยบายและการดำเนินการตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 และจัดทำคู่มือการ แปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ และหน่วยงานที่รับผิดชอบมาตรการ/แนวทางในแผนฯ การพัฒนาทรัพยากรการ ท่องเที่ยวร่วมกัน การสร้างภาคีเครือข่ายการบริหารจัดการด้านนันทนาการการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่างๆ โดยเป็นแกนนำในการสร้างเครือข่ายการพัฒนา

1.2 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรเสริมสร้างภาพลักษณ์ประเทศไทย หลังจากปัญหา วิฤตทางการเมืองซึ่งประเทศไทยได้กลับเข้าภาวะปกติ นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศสามารถ เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยได้อย่างปกติ การให้ความสำคัญกับการส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติ ควบคู่กับ การส่งเสริมตลาดคนไทยส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างสรรคสินค้า การท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ของไทยให้เกิด มูลค่า (Value Oriented) ในสินค้าและบริการเป็นศูนย์กลางด้านการตลาดการท่องเที่ยว ในภูมิภาคอาเซียน พร้อมทั้งผลักดันให้มีการดำเนินงานเชิงรุกในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวของประเทศ และพัฒนา ระบบสารสนเทศองค์การและการบริหารจัดการเชิงคุณภาพตามมาตรฐานสากล รวมทั้งการลดระยะเวลาและ ขั้นตอนการทำงานให้คล่องตัวมากขึ้น มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ควบคุม และตรวจสอบได้

1.3 ส่วนราชการระดับท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหาร ส่วนตำบล ควรดำเนินการกิจด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ควร สนับสนุนให้ทุกฝ่าย เข้ามาร่วมในคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยว ไทยเพื่อให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้อง ยกระดับการบริการในด้านต่างๆ ดังนี้ เช่น การอำนวยความสะดวกในการตรวจคนเข้าเมืองทั้ง ณ จุดเข้าออก ชายแดน และสนามบิน ความเป็นมืออาชีพของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ทั้งด้านการให้บริการของ ภาคเอกชนและภาครัฐทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการเตรียม ความพร้อมของภาคส่วนต่างๆ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านนันทนาการการท่องเที่ยว ได้แก่ อุปกรณ์ สถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก ถนนหนทาง การคมนาคมขนส่งที่ปลอดภัย และมีประสิทธิภาพ การพัฒนาและฟื้นฟู แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมให้มีความสมบูรณ์ดังเดิมเพื่อ รองรับความร่วมมือของประชาคมอาเซียน ด้านประชาสังคม และวัฒนธรรมอาเซียน

1.4 สถาบันการศึกษา การสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในสถานศึกษา การเพิ่มประสิทธิภาพ ของหลักสูตร การเรียนการสอนทางด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษของบุคลากรใน อุตสาหกรรมท่องเที่ยว การผลิตบุคลากรทางด้านนันทนาการการท่องเที่ยว เช่น มัคคุเทศก์ ให้มีความรู้ ความสามารถ การส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาที่อยู่ในชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาองค์ความรู้ด้าน นันทนาการการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยว การเป็นผู้ประกอบการการท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนา นักเรียนนักศึกษาให้เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการบริการการท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศ การเผยแพร่ แนวคิด วิธีการ pluggedทัศนคติจริยธรรมในการร่วมกันดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและบริการอย่างมีจริยธรรม

2. ภาคเอกชน ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน ผู้รับบริการ ไม่ทำลายคุณค่าทาง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีการจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรมในการประกอบธุรกิจ และเข้ามามีบทบาทร่วม

จัดบริการสังคมและกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ร่วมกับภาครัฐ ได้แก่ ธุรกิจการบริการการคมนาคมขนส่งที่พักอาหารและของที่ระลึกและแหล่งท่องเที่ยวเอกชน

3. ภาคประชาชนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวก สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้ความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านนันทนาการการท่องเที่ยวแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระจายอำนาจ และจัดสรรผลประโยชน์ด้านนันทนาการการท่องเที่ยวให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนชุมชนได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เพื่อลดความขัดแย้งและสามารถสร้างกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการ การสภาพและกำลังรองรับของชุมชนและระบบนิเวศในท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการดังนี้

3.1 ร่วมกันวางแผน

3.1.1 ร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน

3.1.2 ร่วมประชุม เสนอแนะและให้ความเห็นต่อแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

3.1.3 ร่วมบริหารจัดการและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

3.1.4 ร่วมกำหนดกฎระเบียบต่างๆ ของราคาของสินค้าและบริการอย่างได้มาตรฐาน

3.1.5 ร่วมจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อป้องกันความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

3.2 ร่วมกันปฏิบัติตามแผน

ประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่วางไว้ตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของแผนที่วางไว้

3.3 ร่วมกันใช้ประโยชน์

ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น ด้วยความตระหนักและห่วงแหน จึงต้องแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและทั่วถึง เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ อันจะกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน

3.4 ร่วมติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลเป็นการตรวจสอบและควบคุมให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้หากพบปัญหาหรืออุปสรรคก็สามารถแก้ไขได้ทันที ซึ่งขั้นตอนนี้อาจพบบทเรียนหรือวิธีการใหม่ๆ ที่เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไปได้

3.5 ร่วมบำรุงรักษา

การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวแล้ว จะต้องร่วมกันบำรุงรักษา เพื่อให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์ สามารถรองรับนักท่องเที่ยว และเป็น สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่อไป

บทสรุป

บทบาทของนันทนาการการท่องเที่ยวในการพัฒนาประเทศดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนานันทนาการการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาด้านนันทนาการ ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดเล็ก ธุรกิจบริการ ประชาชน ตลอดจนผู้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการทุกเพศทุกวัย จะต้องสร้างมาตรฐานในด้านนันทนาการให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ให้สามารถแข่งขันในเวทีโลกได้ ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรทางด้านนันทนาการการท่องเที่ยวที่สามารถแข่งขันกับประเทศต่างๆ ได้ ทั้งทรัพยากรนันทนาการที่เป็นจุดเด่นของประเทศ คือ หาดทราย ชายทะเล หมู่เกาะน้อยใหญ่ และทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประเพณี

ศิลปวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นของแต่ละภูมิภาค อีกทั้งการมีธุรกิจบริการ ได้แก่ โรงแรมที่พัก สปาในรูปแบบต่าง ๆ การคมนาคมขนส่ง การท่องเที่ยว และที่สำคัญคือการมีระเบียบวินัยในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ การท่องเที่ยวของประชาชนทั่วไป จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตลอดจนรักษาประเพณี วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมให้คงอยู่ เพื่อประเทศชาติจะได้มีพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้ทั้งความสุข สนุกสนานเพลิดเพลินด้วยกิจกรรมนันทนาการ ควบคู่กับการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านไปด้วยกัน

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวและกีฬา, กระทรวง. (2554). **แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 255-2559**. [Online]. Available : http://intelligencecenter.tat.or.th/ewt_dl_link.php?nid=24. [27 พฤศจิกายน 2557]
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2553). **แนวโน้มการท่องเที่ยวภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ฉันทข วรณณอม. (2552). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : วิรัตน์เอดดูเคชั่น.
- ชาญโชติ ชมพูนท. (2549). **หัวใจของธุรกิจท่องเที่ยวอยู่ที่การจัดการ**. [Online]. Available : <https://www.gotoknow.org/posts/409977>. [2 ธันวาคม 2557].
- ชูชีพ เยาวพัฒน์. (2543). **นันทนาการ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ณิชาพันธ์ เอี่ยมเพชร. (2556). **การท่องเที่ยวไทยในอาเซียนและทิศทางการเปิด AEC**. [Online]. Available: <http://www.24hourshoponline.com/13986517/การท่องเที่ยวไทยในอาเซียนและทิศทางการเปิด AEC>. [9 ธันวาคม 2557].
- นิศา ชัชกุล. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พีระพงศ์ บุญศิริ. (2542). **นันทนาการและการจัดการ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ศรีธญา วรากุลวิทย์. (2546). **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว : Orientation to Tourism industry**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เฟื่องฟ้า พรินติ้ง .
- ท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, สภาอุตสาหกรรม. (2557, มีนาคม-เมษายน). **รายงานสถานการณ์ท่องเที่ยวตลอดปี 2556 และแนวโน้มการท่องเที่ยวในปี 2557. จดหมายข่าวสภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (TCT News.), 1(4), 4.**
- การตลาดเพื่อการท่องเที่ยว, สมาคม. (2555). **สถานการณ์ และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยว แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. [Online]. Available : <http://www.attm.biz/news/326755>. [9 ธันวาคม 2557].
- สมบัติ กาญจนกิจ. (2533). **การเป็นผู้นำนันทนาการ**. เอกสารคำสอนคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2542). **นันทนาการชุมชนและโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2544). **นันทนาการและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตั้งสัจจพจน์. (2553). **นันทนาการและการใช้เวลาว่าง**. กรุงเทพฯ : เอดิสันเพรสโปรดักส์.
- พัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, สำนักงาน. (2546). **เอกสารชุดฝึกอบรมทางไกล หลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- ส่งเสริมและพัฒนานันทนาการ สำนักงานพัฒนาการกีฬาและนันทนาการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, สำนัก. (2551). **แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550-2554)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2555). **แผนพัฒนานันทนาการแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2555-2559)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- Brightbill, C.K. & Mayer U. (1972). **Principles of health, physical education, and recreation**. New York : Ronald Press.
- Butler, G.D. (1959). **Introduction to community recreation**. New York : McGraw-Hill.
- John Locke. (1693). **Some Thoughts Concerning Education**, ed. By John W. and Jean S. Yolton. Oxford, 1989. 1st ed.
- Joseph Lee. (1911). **Kraus' Recreation and Leisure in Modern Society**. Massachusetts Boston : Jones and Bartlett Publishers.
- Lawson, F. & Baud-Bovy, M. (1977). **Tourism and Recreation Development**, London : Architectural Press.
- Longenecker, J. G., & Pringle, C. D. (1981). **Management**. Ohio : Merrill.
- Martin H. Neumeyer & Esther S. Neumeyer. (1958). **Leisure and Recreation**. New York : Ronald Press, p. 17.
- Nash, J.B (1965). **Philosophy of recreation and leisure**. William Brown, Dubuque, I.A.
- Neumeyer. (1958). **Leisure and Recreation**. New York : Ronald Press.
- Richard Kraus. (1978). **Recreation and Leisure in Modern Society**. Santa Monica, CA, Good Year.
- World Tourism Organization. (1968). **Concepts, Definitions and Classifications for Tourism Statistics, Technical Manual**, 1, 126.

